

МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ ПРАВА ТА ЕКОНОМІКИ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Ректор Міжнародного
гуманітарного університету
проф. К.В. Громовенко

«15» серпня 2022 р.

ПРОГРАМА АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ
галузі знань 29 «Міжнародні відносини»,
спеціальність 293 «Міжнародне право»
початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти

Розробник:
д.ю.н., професор С.С. Андрейченко

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри
Міжнародного права та порівняльного правознавства
Протокол № 1 від 12 серпня 2022 р.

Розглянуто та схвалено на засіданні Вченої ради
Протокол № «1» від «15» серпня 2022 р.

Одеса 2022

ЗМІСТ

1. Вступ	3
2. Зміст програми атестаційного екзамену в галузі знань 29 «Міжнародні відносини», спеціальність 293 «Міжнародне право»	4
3. Орієнтовні питання до атестаційного екзамену в галузі знань 29 «Міжнародні відносини», спеціальність 293 «Міжнародне право»	15
4. Критерії оцінювання знань випускників за результатами атестаційного екзамену в галузі знань 29 «Міжнародні відносини», спеціальність 293 «Міжнародне право»	17
5. Нормативно-правові джерела та література	18

1. ВСТУП

Атестаційний екзамен в галузі знань 29 «Міжнародні відносини», спеціальність 293 «Міжнародне право» початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти призначений для перевірки компетенцій випускників Факультету права та економіки Міжнародного гуманітарного університету та має на меті встановлення екзаменаційною комісією їх фактичної відповідності вимогам підготовки молодшого бакалавра. При розробці Програми атестаційного екзамену було враховано вимоги ступеня вищої освіти «молодший бакалавр» в галузі знань 29 «Міжнародні відносини», спеціальність 293 «Міжнародне право», зміст робочих програм дисциплін «Міжнародне публічне право (основи теорії)», «Теорія міжнародного права», «Порівняльне конституційне право», «Судові системи та порівняльне судове право».

До Програми атестаційного екзамену в галузі знань 29 «Міжнародні відносини», спеціальність 293 «Міжнародне право» включено:

Зміст програми атестаційного екзамену з фахових дисциплін в галузі знань 29 «Міжнародні відносини», спеціальність 293 «Міжнародне право»;

Орієнтовні питання до атестаційного екзамену з фахових дисциплін в галузі знань 29 «Міжнародні відносини», спеціальність 293 «Міжнародне право»;

Критерії оцінювання знань випускників за результатами атестаційного екзамену в галузі знань 29 «Міжнародне відносини», спеціальність 293 «Міжнародне право»;

Нормативно-правові джерела та літературу.

2. ЗМІСТ ПРОГРАМИ АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ В ГАЛУЗІ ЗНАНЬ 29 «МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ», СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 293 «МІЖНАРОДНЕ ПРАВО»

2.1. МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ПРАВО (ОСНОВИ ТЕОРІЇ)

1. Поняття, правова природа та сфера дії сучасного міжнародного публічного права.

Сфера дії міжнародного публічного права та його характерні особливості.

Природа юридично обов'язкової сили міжнародного публічного права.

Функції міжнародного публічного права.

Значення Вестфальського миру 1648 р. для становлення і розвитку міжнародного публічного права.

2. Співвідношення міжнародного публічного права та національного права.

Теорії співвідношення міжнародного публічного права і національного права.

Імплементация норм міжнародного публічного права.

3. Система та структура міжнародного публічного права.

Поняття системи та структури міжнародного публічного права.

Поняття, критерії відокремлення та види галузей міжнародного публічного права.

4. Норми міжнародного публічного права.

Поняття та характерні риси норм міжнародного публічного права.

Види норм міжнародного публічного права та їх класифікація.

Ієрархія норм міжнародного публічного права.

Кодифікація норм міжнародного публічного права.

Концепція «м'якого права» у міжнародному публічному праві.

5. Основні принципи міжнародного публічного права.

Поняття основних принципів міжнародного публічного права.

Функції основних принципів міжнародного публічного права.

Природа й ознаки основних принципів міжнародного публічного права.

Класифікація та зміст основних принципів міжнародного публічного права.

6. Джерела міжнародного публічного права.

Поняття та види джерел міжнародного публічного права.

Міжнародний договір.

Міжнародний звичай.

Загальні принципи права.

Рішення міжнародних міждержавних організацій.

Допоміжні засоби для визначення норм міжнародного публічного права.

Рішення міжнародних судових органів.

Односторонні акти держав.

7. Міжнародний правотворчий процес та реалізація норм міжнародного публічного права.

Сутність, принципи та суб'єкти міжнародного правотворчого процесу.

Поняття, форми, способи та механізм реалізації норм міжнародного публічного права.

8. Суб'єкти міжнародного публічного права.

Зміст інституту міжнародної правосуб'єктності.

Поняття суб'єкта міжнародного публічного права.

Держава як суб'єкт міжнародного публічного права.

Міжнародна правосуб'єктність міжнародних міждержавних організацій.

Питання міжнародної правосуб'єктності фізичних осіб.

9. Визнання у міжнародному публічному праві.

Поняття та правова природа визнання.

Форми, типи та засоби визнання.

Визнання нових держав та урядів.

Інші види визнання у міжнародному публічному праві.

10. Правонаступництво у міжнародному публічному праві.

Поняття, підстави та об'єкт дії норм правонаступництва.

Правонаступництво держав щодо міжнародних договорів.

Правонаступництво держав щодо державної власності, архівів та боргів.

Врегулювання проблем правонаступництва у зв'язку з припиненням існування СРСР та правонаступництво України.

Віденська конвенція про правонаступництво держав щодо міжнародних договорів 1978 р.

Віденська конвенція про правонаступництво держав щодо державної власності, державних архівів та державних боргів 1983 р.

11. Відповідальність за міжнародним публічним правом.

Поняття, правова природа та підстави для виникнення відповідальності за міжнародним публічним правом.

Протиправні діяння в міжнародному публічному праві та їх класифікація.

Обставини, що звільняють від відповідальності в міжнародному публічному праві.

Суб'єкти відповідальності в міжнародному публічному праві.

Види та форми відповідальності в міжнародному публічному праві.

Статті про відповідальність держав за міжнародно-протиправні діяння 2001 р.

Відповідальність за правомірну діяльність.

Міжнародно-правові зобов'язання *erga omnes* суб'єкта міжнародного права перед іншими державами та міжнародним співтовариством.

Умови правомірності та механізм застосування санкцій за міжнародним публічним правом.

Поняття, підстави, умови правомірності та механізм застосування контрзаходів.

2.2. ТЕОРІЯ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Тема 1 Загальне поняття про юридичну науку та науку міжнародного права

Поняття юридичної науки. Методи дослідження державно-правових явищ. Юридична наука в системі соціальних наук. Види юридичних наук. Фундаментальні теоретичні юридичні науки та їх значення. Наука міжнародного права.

Тема 2 Походження держави і права

Основні сучасні концепції праворозуміння та теоретичні підходи до держави Основні теорії походження держави і права. Теорії, що пояснюють сутність права і держави. Сучасні концепції праворозуміння. Сучасні теоретичні підходи до держави. Форми соціального регулювання в первісному суспільстві та передумови виникнення права. Передумови виникнення міжнародного права. 5. Ознаки права, що відрізняють його від соціального регулювання в первісному суспільстві.

Тема 3 Теорія поділу влад

Зародження та розвиток теорії поділу влад. Загальна характеристика законодавчої, виконавчої та судової гілок влади. Система стримувань і противаг. Концепція вертикального поділу державної влади. Місце глави держави в системі поділу влад. Державні органи, не віднесені до гілок влади.

Тема 4 Право: сутність ознаки, функції

Поняття права і підходи до його визначення. Ознаки права. Сутність і зміст права. Функції права. Соціальна цінність права. Принципи права. Право та економіка, політика, культура.

Тема 5 Право в системі соціального регулювання

Поняття і ознаки соціальних норм. Класифікація соціальних норм. Політичні норми. Корпоративні норми. Релігійні соціальні норми. Звичаї. Мораль як соціальний регулятор. Відмінності між правовими і моральними нормами. Взаємодія права і моралі. Техніко-юридичні норми.

Тема 6 Основні теорії взаємодії міжнародного і внутрішнього права

Проблеми та теорії взаємодії міжнародного і внутрішнього права. Способи взаємодії міжнародного і внутрішнього права. Законодавство України про взаємодію міжнародного і внутрішнього права

Тема 7 Національна і міжнародна правотворчість

Поняття правових форм діяльності держави. Поняття і ознаки правотворчості. Правотворчість і правоутворення. Міжнародна правотворчість. Функції правотворчості. Принципи правотворчості. Види правотворчості. Правотворчий процес. Законодавча техніка

Тема 8 Юридична відповідальність

Поняття юридичної відповідальності. Юридична відповідальність та інші види соціальної відповідальності. Фактичні та юридичні підстави юридичної відповідальності. Види юридичної відповідальності. Юридична відповідальність і державний примус. Відповідальність у міжнародному праві: загальні положення.

Тема 9 Правозастосування і тлумачення права

Поняття застосування норм права як особливої форми їх реалізації. Суб'єкти і стадії застосування норм права. Вимоги правильного застосування норм права. Акти застосування норм права. Прогалини в законодавстві і шляхи їх усунення. Поняття тлумачення права. Види тлумачення права. Суб'єкти тлумачення права. Акти тлумачення права. Тлумачення міжнародно-правових норм.

Тема 10 Правосвідомість і правова культура

Поняття правосвідомості та її види. Правова культура. Антиподи правової культури. Професійна правова культура юриста.

Тема 11 Держава та індивід

Загальні положення про права людини Людина, особа, громадянин. Поняття і основні елементи правового статусу особи. Громадянство. Права, свободи та обов'язки людини і громадянина.

Тема 12 Правова держава та верховенство права

Верховенство права як одна із найважливіших цінностей сучасної демократії.

Співвідношення з концепцією "правової держави". Правова держава: ознаки. Соціальна держава. Верховенство права як теоретична концепція. Критерії (елементи) верховенства права.

Тема 13 Сучасні концепції міжнародного права

Історичні та сучасні концепції міжнародного права. Причини їх різноманіття. Концепція соціального міжнародного права. Реалістична концепція. Критична концепція міжнародного права. Антропологічна концепція.

Тема 14 Основа чинності міжнародного права

Впорядковувальні функції міжнародного права Чинність міжнародного права: філософське обґрунтування. Природне право. Нормативізм. Принцип консенсусу. Легітимаційний вплив міжнародного права. Стабілізація міжнародних відносин. Менеджмент конфліктів як завдання міжнародного права. Вплив міжнародного права на внутрішньодержавні структури.

2.3. ПОРІВНЯЛЬНЕ КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО

Тема 1. Поняття, предмет та зміст порівняльного конституційного права

Порівняльне конституційне право в системі публічного права. Взаємодія порівняльного конституційного права з іншими правовими науками. Порівняльне конституційне право як галузь права, як наука і навчальна дисципліна. Предмет регулювання та методи вивчення порівняльного конституційного права. Конституційно-правові методи. Функції порівняльного конституційного права. Сучасні правові системи та їх особливості. Поняття суб'єкта державно-правових відносин та їх види. Конституційно-правові відносини, їх зміст та види. Джерела порівняльного конституційного права. Система порівняльного конституційного права та структура відповідного навчального курсу. Норми та інститути порівняльного конституційного права їх види.

Тема 2. Теорія конституції та сучасні конституційні моделі

Поняття конституції. Співвідношення понять «конституція» та «основний закон».

Сутність конституції. Легітимність, стабільність, реальність та верховенство конституції. Юридична, політична і ідеологічна функції конституції.

Об'єкти конституційного регулювання. Поширення переліку об'єктів конституційного регулювання в конституціях нового покоління. Межі конституційного регулювання. Дія конституції в часі і по колу осіб. Безпосередня дія конституції.

Форма конституції. Кодифіковані та некодифіковані конституції. Писані та неписані конституції.

Структура конституції та її складові частини: преамбула, основна частина, заключні положення, перехідні положення, додатки.

Способи прийняття конституції: представницьким органом, референдумом, монархом. Прийняття конституції представницьким органом: установчими зборами, парламентом, надпарламентською установою. Різновиди установчих зборів.

Порядок зміни конституцій: гнучкий, жорсткий. Повний та частковий перегляд конституції. Скасування конституції.

Загальна характеристика конституції України.

Поняття конституційного контролю (нагляду). Об'єкти конституційного контролю. Види конституційного контролю. Правовий статус органів конституційного контролю. Співвідношення понять «конституційний контроль» та «конституційний нагляд».

Модель конституційного контролю в Україні. Правовий статус Конституційного Суду України.

Тема 3. Конституційно-правовий статус людини і громадянина

Історичний розвиток прав і свобод особистості. Покоління прав людини. Права людини і права громадянина.

Правова регламентація громадянства в зарубіжних країнах. Способи набуття громадянства: філіація (правила «права крові» і «права ґрунту»), натуралізація, оптація, реінтеграція. Підстави припинення громадянства.

Проблема подвійного громадянства, апатриди. Правовий режим іноземців: режим найбільшої сприяльності, національний і спеціальний режими.

Особливості конституційного закріплення прав, свобод і обов'язків в конституціях зарубіжних країн. Конституційні принципи правового становища особистості в зарубіжних країнах. Рівність і заборона дискримінації.

Класифікація прав, свобод і обов'язків. Громадянські (особисті) права і свободи: право на життя, повагу гідності, недоторканності особистості, право на свободу слова, совісті, пересування, недоторканності приватного життя.

Політичні права і свободи: право обирати і бути обраним, право на участь в управлінні державою, право займати державні посади, свобода об'єднань і маніфестацій.

Соціально-економічні і культурні права: право на працю і вибір професії, право на освіту, право на охорону здоров'я, право на соціальне забезпечення.

Конституційні обов'язки особистості.

Судовий та інший юридичний захист прав і свобод.

Міжнародно-правовий захист прав людини.

ЄСПЛ.

Тема 4. Конституційне визначення форми держави

Поняття і елементи форми держави. Різноманітність форм сучасної держави та його причини.

Поняття та сутність форми правління. Основні види форми правління: монархічна і республіканська.

Поняття і сутність монархії. Основні ознаки монархії. Абсолютна монархія, її сутність і ознаки. Дуалістична монархія, її сутність і ознаки. Парламентарна монархія, її сутність і ознаки. Парламентарна монархія в сучасному світі. Теократична монархія.

Республіканська форма правління, її сутність і ознаки. Основні види республіканської форми правління. Особливості президентської форми правління: статус, порядок формування і повноваження голови держави, система вищих органів влади та їх взаємовідносини.

Особливості парламентарної республіки: принцип верховенства парламенту, система вищих органів влади, формування уряду.

Змішана форма правління: особливості взаємовідносин президента і парламенту, формування уряду, повноваження вищих органів влади.

Суперпрезидентська і монократична республіки. Радянська республіка. Теократична республіка.

Поняття форми державного устрою. Основні види форми державного устрою.

Поняття і ознаки унітарної держави. Адміністративно-територіальний поділ унітарної держави. Централізована і децентралізована унітарна держава. Відношення поміж центральною і місцевою владою.

Автономні утворення у зарубіжних державах.

Федеративна форма державного устрою: поняття і ознаки. Різні моделі федералізму. Суб'єкти федерації та їх повноваження. Моделі розмежування компетенції поміж федеральними органами влади і органами влади суб'єктів федерації.

Поняття і зміст державного режиму. Співвідношення державного і політичного режимів.

Демократичний режим: поняття, ознаки, сутність. Різні форми і методи обмеження демократії.

Авторитарний і тоталітарний режими: поняття, ознаки і сутність, їх різновиди.

Тема 5. Політичні партії і партійні системи в зарубіжних країнах

Поняття і сутність політичної партії. Типологія партій.

Поняття і сутність партійної системи. Багатопартійність: її причини і значення.

Види партійних систем: багатопартійні без домінуючих партій, багатопартійні з однією домінуючою партією, системі з фіксованою кількістю партій, двопартійні системи, однопартійні системи.

Функції політичних партій. Організаційна структура політичних партій. Організаційно оформлені і організаційно неформлені політичні партії.

Класифікація політичних партій. Класифікація політичних партій України.

Правове регулювання організації і діяльності політичних партій в зарубіжних країнах. Умови і порядок утворення і припинення політичних партій. Вимоги до ідеології і програмних положень партій. Вимоги до їх організаційної будови і порядку діяльності. Фінансово-економічна база партій.

Тема 6. Конституційні форми безпосереднього народовладдя. Виборче право та виборчі системи

Основні форми безпосередньої демократії в зарубіжних країнах.

Поняття і соціальне призначення та політична роль виборів. Види виборів: чергові, позачергові, проміжні, повторні; парламентські, президентські, органів місцевого самоврядування; загальнодержавні і місцеві. Конституційно-правове регулювання.

Поняття виборчого права. Активне і пасивне виборче право. Принципи виборчого права: загальне, рівне, пряме виборче право, таємність голосування. Свобода виборів.

Виборчий процес, його основні стадії. Призначення виборів. Підготовчі дії до виборів. Висування і реєстрація кандидатів. Передвиборча агітація. Голосування та встановлення підсумків виборів.

Поняття виборчої системи. Мажоритарна система та її різновиди: відносної більшості, абсолютної більшості, кваліфікованої більшості. Пропорційна виборча система. Виборча квота та метод дільників. Загороджувальний пункт. Пов'язані і вільні списки кандидатів. Панашування. Суміжні виборчі системи.

Поняття і соціальна функція референдуму. Види референдумів. Предмет референдуму. Формула референдуму. Порядок організації і проведення референдуму. Визначення результатів референдуму. Правові наслідки референдуму.

Тема 7. Інститут законодавчої влади. Парламентаризм та конституційно-правовий статус парламенту

Поняття парламенту та парламентаризму. Концепція народного (національного) представництва. Багатоманітність форм парламентів в сучасному світі.

Структура парламенту і організація його палат. Бікамералізм. Особливості правового положення верхніх палат в двопалатних парламентах. Формування палат. Розпуск парламентів (палат). Керівництво парламентів (палат). Комітети (комісії) парламентів і палат.

Статус парламентаря. Імперативний і вільний мандат парламентаря. Лобізм. Права і обов'язки парламентаря. Парламентській імунітет та індемнітет. Партійні фракції та інші депутатські групи.

Компетенція парламентів і способи її закріплення. Парламенти з абсолютно невизначеною компетенцією. Парламенти з абсолютно визначеною компетенцією. Парламенти з відносно визначеною компетенцією.

Загальна характеристика парламенту України. Склад і структура ВРУ. Структурні підрозділи. Повноваження парламенту України.

Правовий статус народного депутата України. Імунітет та індемнітет.

Тема 8. Конституційно-правовий статус глави держави

Поняття інституту глави держави, основні ознаки і види. Правове становище глави держави. Залежність правового становища глави держави від форми правління. Місце глави держави в системі вищих органів державної влади.

Монарх. Правове становище монарха. Роль монарха в парламентській, дуалістичній та абсолютній монархіях. Порядок престолонаслідування. Монархічні прерогативи.

Президент. Правове і фактичне положення президента. Основні способи обрання президента: прямі вибори; непрямі вибори; парламентом; спеціальній колегією. Вимоги до кандидатів в президенти. Строк повноважень президента.

Правовий статус Президента України. Вимоги до кандидата на пост глави держави. Повноваження Президента України. Відповідальність Президента України.

Тема 9. Конституційно-правовий статус уряду

Повноваження глави держави в області державного управління. Роль глави держави в формуванні уряду, призначенні голови уряду. Компетенція глави держави.

Припинення президентських повноважень. Відповідальність глави держави за здійснення своїх повноважень. Імпічмент.

Місце уряду в системі вищих органів державної влади. Види урядів: однопартійний, коаліційний, уряд меншості, службовий. Порядок формування уряду в залежності від форми правління.

Склад і структура уряду. Голова уряду: порядок призначення, його правове положення і роль.

Компетенція уряду: формування державного апарату і управління його діяльністю; виконання законів; участь в законодавчій діяльності уряду; нормотворча діяльність; укладання і виконання бюджету; здійснення зовнішньої політики та інше.

Місце Кабінету Міністрів України в системі органів виконавчої влади. Функції Кабінету Міністрів України. Внутрішня структура то організація роботи.

Тема 10. Конституційні моделі судової влади та конституційного правосуддя

Поняття судової влади і її місце в системі розподілу влади. Конституційні засади судової влади. Особливість судової влади як незалежної гілки.

Конституційні основи організації судової влади. Судові системи зарубіжних країн, їх структура. Моделі судових систем: англосаксонська (англо-американська), європейська континентальна (романо-германська), соціалістична та мусульманська.

Система судових органів. Органи і посадові особи, які сприяють здійсненню судової влади.

Конституційні принципи здійснення судової влади.

Система судових органів в Україні. Принципи правосуддя в Україні. Правовий статус суддів в Україні.

Тема 11. Конституційні моделі місцевого управління та місцевого самоврядування

Поняття і сутність місцевого управління і самоврядування. Історія виникнення і розвитку місцевого управління і самоврядування. Основні риси адміністративно-територіального поділу в зарубіжних країнах.

Органи місцевого управління і самоврядування в зарубіжних країнах. Види органів місцевого управління і самоврядування. Різні системи органів місцевого самоврядування.

Порядок організації, структура і функції органів місцевого управління і самоврядування. Правове регулювання діяльності органів місцевого управління і самоврядування.

Адміністративний контроль (нагляд) за діяльністю органів місцевого управління і самоврядування. Інші види контролю (нагляду): фінансовий, судовий та інші. Взаємовідносини органів місцевого управління і самоврядування з органами центральної влади.

Місцеве самоврядування в Україні: організаційно-правові засади і принципи діяльності. Рішення органів місцевого самоврядування. Повноваження органів місцевого самоврядування. Система органів місцевого самоврядування в Україні. Виконавчі комітети місцевої ради. Відповідальність органів місцевого самоврядування в Україні.

2.4. СУДОВІ СИСТЕМИ ТА ПОРІВНЯЛЬНЕ СУДОВЕ ПРАВО

Тема 1. Предмет, система та завдання курсу «Судові системи і порівняльне судове право»

Судові системи, як об'єкт дослідження порівняльного правознавства. Порівняльне судове право як наука та навчальна дисципліна. Необхідність вивчення порівняльного судового права на сучасному етапі в процесі професійної підготовки юриста-міжнародника. Теоретико-правові аспекти методології дослідження порівняльного судового права. Порівняльне судове право, як об'єкт дослідження порівняльного правознавства. Співвідношення курсу «Судові системи та порівняльне судове право» з іншими навчальними дисциплінами (порівняльне правознавство, судові і правоохоронні органи України, порівняльне цивільне процесуальне право, порівняльне кримінальне процесуальне право, порівняльне адміністративне процесуальне право). Роль загальнотеоретичних, історичних та галузевих юридичних наук у вивченні порівняльного судового права. Система курсу навчальної дисципліни «Судові системи та порівняльне судове право». Теоретичні та прикладні аспекти даної дисципліни. Огляд базових міжнародних правових актів, рішень національних судів а також спеціальної літератури.

Тема 2. Судова влада та судова система України

Категорія «судове право» її юридичний зміст та ознаки. Сучасний період розвитку вчення судового права. Поняття судової влади та її співвідношення з іншими гілками влади. Співвідношення понять «судова влада», «судова система» та «суд». Основні функції судової влади. Основні риси судової влади. Суд як орган судової влади. Основні ознаки судів, як державних органів. Правові механізми кадрового забезпечення судової влади: прямі вибори, «політичний 7 компроміс», самоорганізація судової влади. Правові форми організації судової влади. Правосуддя — як спосіб реалізації судової влади. Поняття, ознаки та функції правосуддя. Принципи правосуддя та їх класифікація. Принцип законності. Здійснення правосуддя виключно судами. Принцип рівності всіх громадян перед законом та судом. Принцип гласності судового процесу. Принцип національної мови судочинства. Принцип обов'язковості судових рішень. Принцип колегіального й одноособового розгляду справ. Принцип змагальності. Принцип самостійності та незалежності судів. Поняття, ознаки та особливості судової системи України. Судова ланка та судова інстанція: поняття та співвідношення. Система принципів побудови судової системи та їх характеристика. Загальна характеристика основних принципів побудови судової системи України: принцип єдності, принцип територіальності, принцип спеціалізації, принцип інстанційності та ієрархічності, принцип доступності суду. Структура судової системи України: місцеві суди в Україні, апеляційні суди в Україні, вищі спеціалізовані суди в Україні, Верховний суд України. Місце та роль Конституційного суду в судовій системі України.

Тема 3. Формування та розвиток інституту суду в континентальній системі права

Особливості історичного формування судових систем держав континентальної (романо-германської) системи права. Загальні риси континентальної моделі судової системи. Особливості національних моделей правосуддя континентальної системи права. Основні тенденції сучасної трансформації судових систем континентальної (романо-германської) системи права.

Тема 4. Судова система Франції

Загальна характеристика судової системи Франції: суди загальної юрисдикції та адміністративні суди. Особливості побудови та організації функціонування судів загальної юрисдикції Франції. Трибунали малої та трибунали великої інстанцій як перша ланка судової системи Франції. Структура трибуналів малої інстанції Франції: поліцейські трибунали, палата спрощеного цивільного процесу, суд у справах опіки. Склад, юрисдикція та порядок розгляду справ трибуналами малої інстанції Франції. Структура трибуналів великої інстанції: виправні трибунали, суд у справах неповнолітніх, суд у патентних справах, палати з цивільних справ, дисциплінарна палата. Склад, юрисдикція та специфіка розгляду справ трибуналами великої інстанції Франції. Слідчі судді трибуналів великої інстанції та їхня роль під час розгляду кримінальних справ. Судді у справах неповнолітніх та судді у справах виконання покарань

трибуналів великої інстанції та їх компетенція. Апеляційні суди як суди другої ланки судової системи Франції. Структура апеляційних судів Франції: палати з кримінальних справ, палати з цивільних справ, палати з комерційних справ, палати з соціальних справ, палати зі справ неповнолітніх, палати у справах виконання рішень. Склад, юрисдикція та порядок розгляду справ апеляційними судами Франції. Особливості та специфіка розгляду справ судом асизів (присяжних) Франції. Склад та компетенція суду асизів (присяжних) Франції. Суд присяжних для неповнолітніх та порядок розгляду ним справ. Касаційний суд як вища судова ланка Франції. Структура Касаційного суду Франції: палати у цивільних справах, палата у торговельних, економічних та фінансових спорах, палата у суспільних конфліктах, палата у кримінальних справах. Бюро по наданню матеріально-правової допомоги та його місце в структурі Касаційного суду Франції. Склад, процедура та порядок розгляду справ Касаційним судом Франції. Історія створення та формування Високого суду правосуддя Франції. Склад, структура та юрисдикція Високого суду правосуддя Франції. Особливості та порядок розгляду справ Високим судом правосуддя Франції. Сучасна роль Високого правосуддя у розвитку судової системи Франції. Палата правосуддя республіки та її місце в судовій системі Франції. Суди спеціалізованої юрисдикції Франції: торговельні суди, ради прюдомів, морські торговельні суди, трибунали у конфліктах.

Тема 5. Судова система Федеративної Республіки Німеччини

Загальна характеристика та особливості побудови судової системи Німеччини. Суди загальної юрисдикції як ядро судової системи Німеччини. Місцеві (дільничі) загальні суди та їх місце в судовій системі Німеччини. Структура дільничих загальних судів Німеччини: суд з питань виконання судових рішень, суд з питань заборгованості, суд з майнових справ, суд із сімейних справ (цивільне провадження); суд шеффенів для неповнолітніх, суд шеффенів для дорослих (кримінальне провадження). Склад, юрисдикція та порядок розгляду справ місцевими (дільничими) загальними судами Німеччини. Регіональні загальні суди (Regional Courts) як суди другої ланки в судовій системі Німеччини. Структура регіональних загальних судів: палати з майнових питань, палати з комерційних питань, великі та малі палати з кримінальних справ. Склад, компетенція та порядок розгляду справ регіональними загальними судами Німеччини. Вищі регіональні загальні суди (вищі суди землі) як органи апеляційної інстанції земель. Структура вищих регіональних загальних судів: палати (сенати) з цивільних справ, палати (сенати) з кримінальних справ, палати (сенати) з сімейних справ, палати (сенати) небезпечних злочинів проти державного ладу. Юрисдикція, склад та особливості розгляду справ вищим регіональним загальними судами земель Німеччини. Федеральний загальний суд (Federal Court of Justice) та його місце в судовій системі Німеччини. Структура федерального загального суду Німеччини: судові палати з кримінальних справ, судові палати 11 з цивільних справ. Склад, юрисдикція та специфіка розгляду справ Федеральним загальним судом Німеччини. Федеральний Конституційний як єдиний орган конституційної юрисдикції Німеччини. Конституційні суди федеральних земель та їх місце в судовій системі Німеччини.

Тема 6. Судова система Європейського Союзу

Еволюція становлення судової системи ЄС. Поняття та внутрішня побудова судової системи ЄС. Ланки судової системи ЄС: Європейський Суд справедливості, суд I інстанції, суди спеціальної юрисдикції (судові палати). Основні принципи організації та функціонування судової системи ЄС та їх види. Принцип самостійності судової влади та принцип вільного доступу до правосуддя як основоположні засади судової системи ЄС. Правові засади функціонування та юрисдикція Європейського Суду. Процедури реалізації юрисдикції Суду ЄС. Провадження щодо забезпечення примусового виконання зобов'язань (ст. 258 – 260 ДФЄС). Провадження по справах про скасування нелегітимних нормативних актів ЄС (ст. 263 ДФЄС). Преюдиційні провадження по розгляду справ за запитами національних судів (ст. 267 ДФЄС). Правотворча діяльність Європейського Суду. Природа рішень Суду Європейського Союзу. Вплив рішень Суду ЄС на право та інститути ЄС. Прецедентний характер рішень Суду ЄС. Правотворча, правозастосовна та правотлумачна практика Суду ЄС. Роль Суду ЄС та національних судів у становленні правопорядку ЄС. Конституційні засади функціонування права ЄС та значення Суду ЄС в забезпеченні їх стабільності та розвитку. Взаємозв'язок та взаємодія судових органів ЄС із судовими органами держав-членів.

Тема 7. Формування та розвиток інституту суду в системі загального права

Особливості історичного формування судових систем держав загальної (англо-американської) системи права. Правові доктрини у формуванні моделі правосуддя загального права. Статутне право в еволюції моделі правосуддя загального права. Загальні риси та типологічні особливості організації судоустрою та судочинства в країнах загальної (англоамериканської) системи права. Основні тенденції сучасної трансформації судових систем загальної (англо-американської) системи права.

Тема 8. Судова система Великої Британії

Правові засади судоустрою Великої Британії. Система судів Англії і Уельсу: суди графств, магістратські суди, Високий, Королівський та Апеляційний суди. Судова система Шотландії: суди нижчого рівня, вищі суди, спеціальні суди. Судова система Північної Ірландії. Суд Палати лордів. Суди спеціальної юрисдикції у Великій Британії (Суд коронера, трибунал з питань трудових відносин, Суд у справах про порушення свободи конкуренції, військові трибунали, церковні суди, інші спеціалізовані суди). Верховний Суд Великої Британії: порядок формування, структура, юрисдикція. Статус суддів: професійні та мирові. Суд присяжних.

Тема 9. Судова система США

Вплив англійського права на становлення та розвиток судової системи США. Конституційно-правові засади закріплення функціонування та розвитку судової системи США. Структура судової системи США та її дуалістичний характер. Федеральні суди загальної юрисдикції та їх місце в судовій системі США. Порядок розгляду справ, склад та структура судів першої інстанції (федеральних районних судів) в США. Окружні федеральні апеляційні суди США та їх місце в судовій системі США. Апеляційний суд федерального округу: склад, структура компетенція. Федеральний претензійний суд (United States Court of Federal Claims) та його місце в судовій системі США. Верховний суд США, як найвищий орган правосуддя. Склад, структура та порядок розгляду справ Верховним судом США. Конституційна юрисдикція Верховного суду США. Апеляційна юрисдикція Верховного суду США. Місце Верховного суду в конституційному механізмі політичної влади США. Особливості побудови судових систем окремих штатів. Судові системи окремих штатів: двоступінчаста система та трьохступінчаста система. Організація та розгляд справ судами присяжних в США. Суди спеціалізованої юрисдикції та їх місце в судовій системі США. Сімейні суди та розгляд справ про побутове насильство в сім'ї. Суди для вирішення конкретних справ. Суди по справах щодо наркотичних засобів.

Тема 10. Моделі міжнародного кримінального правосуддя

Природа міжнародного кримінального правосуддя. Моделі міжнародної кримінальної юстиції. Правовий статус, структура Міжнародного кримінального суду. Спеціальні міжнародні кримінальні трибунали ad hoc, утворені Радою Безпеки ООН. Змішана модель міжнародного кримінального правосуддя: види та особливості утворення та функціонування.

**3. ОРІЄНТОВНІ ПИТАННЯ ДО АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ
В ГАЛУЗІ ЗНАНЬ 29 «МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ»,
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 293 «МІЖНАРОДНЕ ПРАВО»**

1. Поняття і особливості міжнародного публічного права
2. Система міжнародного права
3. Поняття та кодифікація основних принципів міжнародного публічного права
4. Принципи, що стосуються підтримання міжнародного миру і безпеки: загальна характеристика
5. Принцип незастосування сили або погрози силою
6. Принцип мирного вирішення спорів
7. Принцип територіальної цілісності держав
8. Принцип непорушності кордонів
9. Принцип невтручання у внутрішні справи держав
10. Принципи, пов'язані з міжнародним співробітництвом держав: загальна характеристика
11. Принцип суверенної рівності держав
12. Принцип рівноправності і самовизначення народів
13. Принцип поваги і захисту прав людини
14. Принцип міжнародного співробітництва
15. Принцип сумлінного виконання міжнародних зобов'язань
16. Поняття, природа та види джерел міжнародного права
17. Договір і звичай – основні джерела міжнародного права
18. Допоміжні джерела міжнародного права
19. Поняття, структура та класифікація міжнародно-правових норм
20. Створення норм міжнародного права
21. Поняття, властивості та види суб'єктів міжнародного права
22. Держави як основні суб'єкти міжнародного права
23. Міжнародна правосуб'єктність націй та народів, що виборюють незалежність
24. Правосуб'єктність міжнародних організацій
25. Міжнародна правосуб'єктність державоподібних утворень
26. Індивід як суб'єкт міжнародного права
27. Поняття та підстави міжнародно-правової відповідальності
28. Види та форми міжнародної відповідальності
29. Обставини, що виключають протиправність діянь держав
30. Нормотворча функція міжнародних організацій
31. ООН: історія створення та правовий статус
32. Регіональні міжнародні організації: загальна характеристика
33. Поняття та види території у міжнародному праві
34. Поняття, джерела та кодифікація міжнародного морського права
35. Історія виникнення міжнародно-правових засобів мирного врегулювання спорів
36. Класифікація мирних засобів розв'язання міжнародних спорів
37. Правова система: поняття, риси.
38. Структура правової системи та її елементи.
39. Підходи до класифікації правових систем.
40. Зближення та уніфікація національних правових систем.
41. Правова сім'я: поняття і види.
42. Перехідний характер правової системи сучасної України.
43. Конституція України, її юридичні властивості.
44. Основні джерела права в Україні.
45. Роль судової практики в правовій системі України.
46. Правова доктрина у правовій системі України.

47. Процес зближення правової системи України з романо-германською правовою сім'єю.
48. Концепції обґрунтування та заперечення обов'язкової сили МП.
49. Особливості МП у порівнянні з внутрішньодержавним правом.
50. Принцип створення норм, специфіка джерел; специфіка суб'єктів. Специфіка нормативного комплексу МП.
51. Основні концепції тлумачення міжнародного права: природне право і позитивізм (їх сутність).
52. Теорії виникнення міжнародного права: позитивістська, етатична, природно-правова, теологічна.
53. Історичні періодизації МП.
54. Джерела міжнародного права: звичай, договір, доктрина.
55. Особливості «*jus gentium*», як права «спільного всім народам».
56. Становлення договору основним джерелом МП; особливості договірної процедури, засоби забезпечення міжнародних договорів.
57. Характеристика МП як міждержавного; становлення держави основним суб'єктом МП.
58. Формування системи МП; механізм формування галузей МП.
59. Поява науки МП. Становлення національних шкіл МП у Європі.
60. Сучасна доктрина міжнародного права.
61. Кодифікація і прогресивний розвиток міжнародного права.
62. Незалежність і недоторканність суддів, їх підкорення лише закону.
63. Змагальність сторін та свобода в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості.
64. Гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами.
65. Забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішень суду.
66. Обов'язковість рішень суду.
67. Презумпція невинуватості.
68. Міжнародні трибунали.
69. Міжнародні воєнні трибунали.
70. Міжнародний суд ООН.

**4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ ВИПУСКНИКІВ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ
АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ
В ГАЛУЗІ ЗНАТЬ 29 «МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ», СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 293
«МІЖНАРОДНЕ ПРАВО»**

Білет складається з трьох питань.

Здобувачу вищої освіти Університету, який не менш ніж з 75 відсотків усіх навчальних дисциплін навчального плану має підсумкові оцінки «відмінно» (90–100 балів), а з решти дисциплін та індивідуальних завдань – оцінки «добре» (74–89 балів), склав усі види атестації, визначені освітньою програмою, з оцінкою «відмінно», а також виявив себе у науковій /творчій роботі, що підтверджується рекомендацією кафедри, за рішенням ЕК видається диплом з відзнакою, про що у протоколі засідання ЕК робиться відповідний запис.

Рекомендація кафедри щодо видачі здобувачеві вищої освіти Університету диплому з відзнакою надається за умови дотримання ним упродовж навчання на відповідному рівні вищої освіти, після завершення якого він претендує на диплом з відзнакою, принаймні однієї з таких обов'язкових вимог:

– наявності у здобувача вищої освіти Університету наукових робіт, які відповідають спеціальності, що здобувалась, і опублікованих здобувачем вищої освіти Університету наукових праць;

– участі здобувача вищої освіти Університету у міжнародних чи всеукраїнських фахових наукових конференціях, студентських олімпіадах чи конкурсах наукових робіт;

– участі здобувача вищої освіти Університету у виконанні фундаментальних та прикладних наукових досліджень у складі науково-дослідних колективів університету.

Участь здобувачів вищої освіти Університету у вище наведених наукових заходах має бути підтверджена відповідними документами (програмами конференцій, опублікованими працями, наказами ректора про зарахування до складу виконавців науково-дослідних робіт тощо).

Якщо відповідь здобувача вищої освіти на екзамені або захист випускної кваліфікаційної роботи не відповідає вимогам рівня атестації, ЕК ухвалює рішення про те, що здобувач вищої освіти не атестований і у протоколі засідання ЕК йому ставиться оцінка «незадовільно» (0–59 балів).

Оцінювання здобувача вищої освіти Університету відбувається за 100- бальною шкалою.

Шкала переведення оцінок державної атестації

Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за національною шкалою
A	90 – 100	відмінно
B	82-89	добре
C	74-81	
D	64-73	
E	60-63	задовільно
FX	35-59	незадовільно з можливістю повторного складання
F	0-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

5.1. МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ПРАВО

1. Буткевич В.Г., Мицик В.В., Задорожній О.В. Міжнародне право. Основи теорії: Підручник для студ. вищ. навч. закладів за спец. "Міжнародне право", "Міжнародні відносини". К.: Либідь, 2002.
2. Зелинская Н. А. Международные преступления и международная преступность : монография. О. : Юрид. лит., 2006.
3. Лукашук И.И. Международное право. Общая часть: Учебник. 2-е изд., перераб. и доп. М.: БЕК, 2001.
4. Лукашук И.И. Международное право. Особенная часть: Учебник. 2-е изд., перераб. и доп. М.: БЕК, 2001.
5. Лукашук И.И. Право международной ответственности. М.: Волтерс Клувер, 2004.
6. Сироїд Т.Л. Міжнародне публічне право: підручник. Вид-во «Фенікс», Одеса. 2017 р.
7. Miles C., Vjorge E. Landmark Cases in Public International Law. Hart Publishing, 2017.

5.2. ТЕОРІЯ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

1. Теорія держави та права: навч. посіб. / [Є. В. Білозьоров, В. П. Власенко, О. Б. Горова, А. М. Завальний, Н. В. Заяць та ін.]; за заг. ред. С. Д. Гусарева, О. Д. Тихомирова. К.: НАВС, Освіта України, 2017. 320 с
2. Загальна теорія права: Підручник / За заг. ред. М.І. Козюбри. К.: Ваіте, 2015. 392 с
3. Мицик В. В., Буроменський М. В., Буткевич О. В. Міжнародне публічне право: підручник / за ред. В. В. Мицика. Харків: Право. Т. 1. Основи теорії. 2019. 416 с.
4. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право: підручник. Одеса: Фенікс, 2018. 744 с
5. Міжнародне право: навч.-метод. пос. для студентів юридичного факультету / уклад. К. Ю. Фіщенко, В. Х. Ярмакі, М. К. Гопич Одеса : ОДУВС, 2015. 286 с.
6. Leiter V. Legal Positivism as a Realist Theory of Law. (July 21, 2019). P. Mindus & T. Spaak (eds.). The Cambridge Companion to Legal Positivism, Forthcoming.
7. Lehtimaki M. Necessary Connection between a Theory of Law and Theory of the State (May 18, 2019).

5. 3. ПОРІВНЯЛЬНЕ КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО

1. Волощук О. Т. , Качурінер В. Л. , Колесник В. Ю. Конституційне право зарубіжних країн : навчально-методичний посібник. Одеса : Фенікс, 2021. 145 с.
2. Качурінер В.Л. Згама А.О. Конституційна скарга як форма звернення до органу конституційної юрисдикції: національний та зарубіжний досвід. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 7. С. 340-343.
3. Кириченко В.М., Куракін О.М. Порівняльне конституційне право: модульний курс: навчальний посібник. К.: «Центр учбової літератури», 2012. 256 с. URL: <https://ua1lib.org/book/3101030/e805e8>
4. Конституційне право: підручник / за загальною редакцією М.І. Козюбри. / Ю.Г. Барабаш, О.М. Бориславська, В.М. Венгер, М.І. Козюбра, О.М. Лисенко, А.А. Мелешевич. К.: ВАІТЕ, 2021. 528 с.
5. Конституційне право України: навч.-метод. посібник для здобувачів вищої освіти / Д.С. Терлецький, М.В. Афанасєва, Ю.Д. Батан та ін. Одеса, 2020. 242 с.
6. Конституційне право України: навчально-методичний посібник з тестовими завданнями для перевірки знання Конституції України (для здобувачів вищої освіти денної та заочної форми навчання) / Марущак А.В., Мішина Н.В., Олексій У.О. Глиняний І.В., Чернівці, 2021. 73 с.
7. Конституційне право України : підручник / Т. М. Слінько, Л. І. Летнянчин, Ф. В. Веніславський та ін. ; за заг. ред. Т. М. Слінько. Харків : Право, 2020. 592 с.
8. Крусян А.Р., Міхальова В.О., Н.В. Мішина. Конституційне право зарубіжних країн : навч.-метод. посібник. Одеса : Сімекс-прінт, 2016. 60 с.
9. Ріяка В.О. Конституційне право зарубіжних країн : Навчальний посібник. 2-е вид., допов. і перероб. К. : Юрінком Інтер, 2007. 544 с.
10. Савчин Михайло. Порівняльне конституційне право. Київ: ВАІТЕ, 2020. 462 с. URL: <https://ua1lib.org/book/13784644/04924d>
11. Шаповал В.М. Конституційне право зарубіжних країн. Академічний курс : підручник. 4-те вид., стер. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 464 с.

5. 4. СУДОВІ СИСТЕМИ І ПОРІВНЯЛЬНЕ СУДОВЕ ПРАВО

1. Бернюков А.М., Бігун В.С. Правосуддя: філософське та теоретичне осмислення: колективна монографія. К., 2009. 316 с.
2. Берчук Д. Порівняльно-правовий аналіз суду присяжних у континентальній, англосаксонській правових системах та в Росії. Порівняльно-аналітичне право. № 1. 2014. С. 287-291.
3. Городовенко В. В. Принципи судової влади : монографія/ Харків : Право, 2012. 448 с.
4. Касинюк О. В. Кримінально-процесуальні питання діяльності міжнародних кримінальних судів : дис. ... канд. юрид. наук. Харків: [б. в.], 2004. 223 с.
5. Лапкін А.В. Судове право України: навчальний посібник у схемах. Харків: видавництво «Право», 2017 р. 648 с.
6. Селіванов А. О. Верховенство права в конституційному правосудді: Аналіз конституційної юрисдикції. К.: «Логос», 2006. 400 с.
7. Судоустрій України: підруч. / За ред. М. А. Погорецького, О. Г. Яновської; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка; Нац. шк. суддів України. Київ: Юрінком Інтер, 2015. 341 с.
8. Шевчук С. Судова правотворчість: світовий досвід і перспективи в Україні. К.: Реферат, 2007. 640 с.
9. Шишкін В. І. Судові системи країн світу: навч. посіб.: у 3 кн. Київ: Юрінком Інтер, 2001.